

Előbb lenni, aztán tenni

Beszélgetés dr. Papp Miklós görögkatolikus lelkésszel

Az egyház és a tudomány embere. Pesterzsébet görögkatolikus egyházközségének a lelkes. Főiskolai tanár, felesége szintén pedagógus, három gyermekük van. Minden hónap utolsó vasárnapján misézik a Rákóczi-ligeti templomban. Idén a város vezetőinek meghívására csatlakozott az adventi ökumenikus gyertyagyújtáshoz. A karácsonyi várakozás első hétében beszélgettünk.

Mióta vezeti a pesterzsébeti gyülekezetet?

1997-ben szenteltek pappá, majd Nyíregyházán szolgáltam. A Sapientia Hittudományi Főiskolán elhunyt egy morálteológus professzor, az ő helyére kerestek tanárt. Mivel én morálteológiából doktoráltam, a főiskola felkérésére kerültem Pestre, a Sapientiára, ahol tanszékvezető docens vagyok. Mellette megkaptam a pesterzsébeti egyházközséget, amihez a gyáli és a dunaharaszti görögkatolikus közösség is tartozik.

Ez jelentős elfoglaltság.

Igen, hétfőtől szombatig tanítok, a vasárnap egy pap számára nem pihenőnap, vagyis egy munkahét hétfőtől hétfőig tart.

Mekkora lélekszámú közösségek vannak az Önre bízott területen?

A népszámlálási adatok szerint a legtöbben Pesterzsébeten, mintegy nyolcszáz-ezer fő, Gyálon talán hatszáz, Dunaharasztn, sejtéseim szerint kétszázötven-háromszáz görögkatolikus van.

A görögkatolikusok jellemzően kelet-magyarországi területen vannak a legtöbben. A fővárosban, illetve az agglomerációban élők emberek közül sokan jönnek ide vidéki területekről, hiszen tudvalevő, hogy itt könnyebb munkahelyet szerezni. A gyülekezetekben is jellemző ez a fajta elszármazás?

A legtöbben valóban az ország keleti részeiből jöttek, de évtizedekkel ezelőtt. Ez azért érdekes, mert a legtöbbször, akikkel beszélgetek - bár harminc-negyven éve itt lakik -, mind otthonának nevezi Kelet-Magyarországot. Ezek a mi törzscsaládjaink, akik mind erős kötődésűek. Nyilvánvaló, hogy egy ember akkor a legstabilabb, ha testileg, lelkileg, spirituálisan, anyagilag egyaránt biztos talajon áll, ezért ezeknek a családoknak igénye az, hogy azt a vallást, és a vallásnak azt a formáját gyakorolják, amit megszoktak, amibe gyerekkoruktól belenőttek. Egyrészt nekik is fontos érdekük, hogy görögkatolikus liturgiára járjanak, görögkatolikus módon kereszteljék meg a gyermekeiket, házasodjanak, vagy temessék el elhunytjaikat. Másrészt egyházunknak is érdeke, hogy ezek az emberek ne asszimilálódnak egy másik egyházba, felekezetbe, hanem legyenek hűek gyökereikhez.

Azt hiszem, a római katolikusok jól ismerik a görög katolikusegyházat, mégis, miben tudná röviden meghatározni a legjellemzőbb különbségeket és azonosságokat?

Krisztus egyetlen egyházat alapított, amely ezer évig egyben is volt. 1054-ben volt a nagy egyházszakadás, amikor a keleti ortodox és a nyugati római egyház kettészakadt. Ezt követően évszázadokon át próbálták az egységet újrateremteni, de nem sikerült. A mi őseink az 1600-as években úgy gondolták, hogy visszatérnek a római egyházhoz. A görögkatolikus egyház ennek nyomán keletkezett, amikor keleti püspökök, papok újra csatlakoztak a nyugati egyházhoz azzal a feltétellel, hogy a bizánci szokásokat, szertartásokat, jogot megtarthassák. Így lettünk görög, bizánci szertartású katolikusok. A legtöbb dologban hasonlítunk a római katolikusokhoz, ugyanúgy hét szentség van nálunk is, a szentatyát elismerjük a legfőbb egyházi méltóságnak, a Biblia, az erkölcsi tanítás ugyanaz, vagyis a lényeges kérdésekben egyezünk. A különbség inkább formai. Úgy szoktam fogalmazni, hogy ez olyan, mint a géppel vagy kézzel írt levél. A tartalom ugyanaz, de a forma mégis

más. A görög egyház ugyanazokat a szentségeket ünnepli, ugyanazokat az igazságokat tanítja, mégis egy kicsit más stílusban. A ránk jellemző leglátványosabb különbség, hogy nálunk nős embereket is pappá szentelnek. Tehát nem a papok nőszülnek, felszentelés után nálunk sincs házasságkötés. Ha egy pap megözvegyül, bizony egyedül kell nevelnie a gyermekeit. A legtöbb papnövendék felszentelés előtt köt házasságot, így lesznek a mi papjaink is házasságkötés, amiből sok öröm fakad; családos emberként szólhatunk családos emberekhez. Ismerjük a gyerekeknevelés örömeit, problémáit, hisz betagozódva a világba, a híveinkhez teljesen hasonló életet élünk. Ugyanakkor egész családdal, életvitelünkkel igyekszünk mintául szolgálni előttük.

Különbség még az általunk gyakorolt liturgia, mely a III-IV. századig vezethető vissza. Merem állítani, hogy a keresztény egyházak között a keletiek a leginkább hagyománytisztelő egyházak. Szigorúak ezek a hagyományok, melyek egészen korán, a bizánci egyházban alakultak ki Nagy Konstantin alatt. Nagyon ragaszkodunk is hozzájuk: olyan szép tapasztalni, hogy Budapesttől a legkisebb szabolcsi faluig egyformán tudjuk megőrizni. Aki ebben a hagyományban nőtt fel és ez a vérévé vált, annak hihetetlen lelki és megtartó erőt ad az életben.

Ezeken kívül nálunk a templom szerkezete is más. Az oltárt ikonostázzal takarjuk el, mögötte a pap háttal miséz. A görög egyház ezzel azt akarja kifejezni, hogy ami ott a kenyérről és a borral történik, az misztérium, azt nem a testi, hanem lelki szemmel kell látni, azaz azt hinni kell. Ugyanígy, amikor a jegyesek házasságot kötnek, kezeiket papi ruhával letakarjuk, mert az, hogy két ember miért szereti egymást, egy isteni csoda, amit nem akarunk megfejteni pszichológiával vagy filozófiával. Ez is misztérium, amit őrizni kell. A görögkeleti egyházat a misztikusabb egyházak közé sorolják.

Egyik tanulmányában a következőket írta: „Előbb a kegyelem, utána az etika. Előbb a vasárnap, utána a hétköznap. Előbb az ima, utána az életvitel. Előbb lenni, utána tenni.” Nagyon szép gondolatok.

Ebben arra utalok, hogy nagyon sokan aktivista módon esnek neki az életnek, gyorsan végzettséget szereznek, megházasodnak, pénzt gyűjtenek, aztán harmincöt-negyven évesen elgondolkoznak: a fele életem letelt, jól élek-e? Azt szeretnék, hogy ez fordítva legyen, ne utólag gondolkodjanak és töprengjenek, hanem előre; először Istennél legyenek, előbb együtt legyenek szereteteikkel, és utána lehet tenni, aktívnak lenni és döntéseket hozni. Ezt úgy is egyszerűsíthetjük, hogy próbáljanak előre okosnak lenni.

Ezt a nevelést már gyerekkorban kell elkezdni. Önnek három gyermeke van. Mit tudhatunk róluk?

Három leányom van, a legkisebb harmadikos, a középső hetedik, a nagy kilencedikes. Mindhárman a Miasszonyunkról elnevezett Patrona Hungariae Gimnáziumba járnak, ahol a feleségem is angol-ének szakos tanárnő. Ez római katolikus iskola, de mi ott is tartjuk a hagyományainkat, több görögkatolikus diák jár oda, részükre külön hittan van.

Az eddig elmondottakból kitűnik, hogy a görög- és a római katolikus egyházak között nem csak látszólag, de tartalmában is kitűnő a kapcsolat.

Nincs más jövő. Együtt kell működni minden keresztény egyházzal és más felekezettel. Olyan szép az, amikor a Szentatya, vagy más egyházvezetők szólnak nemcsak a keresztény hívekhez, hanem hozzáteszik, hogy minden jóakarátú emberhez. Nincs más alternatíva, csak az összefogás, és az, hogy egymást, még az ateistákat is segítsük.

Eszerint a hívő, keresztény ember életmodellje vonzó példa is lehet a nem hívők számára? Én is ismerek több, sikeres keresztény családot, akik az életben, a vállalkozásban is megállják a helyüket, de életvitelükkel, gyermekeik nevelésével, a közösségben való megjelenésükkel is mintául szolgálhatnak.

Ezt jó hallani. Tudunk olyan japán vállalatokról, ahol komoly vezetői beosztásba nem kerülhet az, akinek nincs rendben a családi élete, háttere. Ezeknél a vállalatoknál nem lehet akárki vezető. Tudják, hogy a vallásos embernél mindez jól működik, becsületes, tud a feladatára koncentrálni. Csak az képes

nagyban teljesíteni, akit környezetében is rendezett családi és erkölcsi körülmények vesznek körül. Másrészt a siker, a munka gyümölcse igenis fontos. Kereszténynek lenni nem köldöknéző passzivitás. A keresztény ember vegye komolyan a történelmet, vegyen részt benne, legyen ott a vállalkozásokban, a tudományban, a kultúra szervezésében, politikában, és szentelje meg, tegye szebbé, becsületesebbé és sikeresebbé az élet mindezen területeit. Nem kivonulni kell ebből a világból vagy lenézni – egyes vallásoknál láthatunk ilyesmit –, hanem ellenkezőleg: belekeveredni a világba, nem lezúlleni hozzá, hanem élesztőként ízesíteni, felemelni azt.

Morálteológusként az etikával foglalkozik. Nem veszélytelen terület. Miért választotta ezt a tudományt?

Úgy tartom, hogy az etika a világ legnehezebb tudománya. Egy cserebogarat kutatni szerintem sokkal könnyebb, mint az emberek erkölcsét. Fizikusnak és matematikusnak készültem, de azt tapasztaltam, hogy a világ legnehezebb egyenlete maga az ember, őt izgalmas kutatni. Ezen belül is az etika a leginkább húsba vágó. A többi teológiai vagy filozófiai diszciplína kicsit elvontabb, absztrakt. Az etikában csapódik le, sűrűsödik össze, hogy ki mit gondol, hogyan él. Másrészt az etika tényleg tele van darázsfészkekkel; bármilyen témához nyúlok, legyen az politika, szexualitás, mesterséges megtermékenyítés, mindenhol találok darázsfészket. E témák kutatásához kell egyfajta makacsság, egészséges elhivatottság. Úgy tapasztaltam, hogy az emberek igénylik a nyílt beszédet a kényes kérdésekben is, így tehát nekünk, papoknak kell beszélni ezekről. Helyzeti előnyt jelent, hogy ezt mint görögkatolikus pap, családos emberként tehetem. A hívek a jó szóra, az igaz beszédre nagyon igényesek. Prédikációimban sem könnyű gondolatokat fogalmazok meg, de sosem róttak meg ezért. Sőt, pontosan meg akarom tisztelni őket, hogy nehéz gondolatokat osztok meg velük, amiből lehet élni, táplálkozni. Tudni kell, hogy minden ember erkölcsi lény, nem az egyház teszi azzá. Az, hogy ezt hogyan valósítja meg, az más kérdés. Régi axiómám, hogy olcsó életvitellel csak olcsón lesz boldog az ember. Az igazi boldogság nem valósítható meg erkölcstelenül, lelkiismeret ellenében, hazug módon, hanem csakis igényes életvitellel. Régen, a kommunizmus és a diktatúrák alatt azt láttuk, hogy törték az emberek gerincét, erőszakosan alakították az életvitelüket. Most pedig a jóléti világban ugyanúgy ott a veszély, hogy a felszabadultság kilúgozza az erkölcsöt, a pénz bálványa felváltotta az értékeket. Sokkal nagyobb a csábítás, minden bekerül az otthonunkba, a világ a világ híreivel, s annak mocskain át a torz ideológiáktól, az értéktelenségig minden. Nehezebb a családoknak együtt maradni, becsületesnek lenni, a gyerekeket értékekre nevelni, a vallást megtartani. Ezért igényes boldog életet teremteni csak összefogással, az egyházak és a társadalmi élet résztvevőinek együttműködésével lehetséges.

Végezetül egy gondolat a karácsonyról. Hogyan ünnepelnek a görögkatolikusok?

Mint minden ünnepnek, a karácsonynak is van egy tartalma és egy formája. Normális esetben a tartalomhoz igazodik a forma. A karácsony egy teológiai ünnep, ami végül egy csak családi, csak polgári, csak fogyasztói ünnepé vált. Úgy tűnik, csak azoknak boldog a karácsonya, ahol a családban minden rendben van, ha jól összevásároltunk sokféle ajándékot, ha van finom vacsora, ha polgári jólétben telik az ünnep. És a többiek? Azoknak nem lehet jó karácsonya? Teológiai szempontból zavar, hogy ha karácsonykor nem az Istent ünnepeljük, nem azt a szeretetet, amit ő elhozott, hanem azt, amit mi próbálunk megteremteni. Ezért az első a tartalom, hogy őt magát ünnepeljük. És ebben az értelemben mindenkinek lehet jó karácsonya, akár özvegy, akár szegény, egyedül van vagy intézetben, bárkinek, akihez eljön és akit megérint az Isten.

Ehhez kell, hogy igazodjon a forma. Nálunk, görögöknél, a karácsony előtti nap szigorú böjti nap, ünnep előtti megállás, befelé figyelés. Hagyományosan ilyenkor mákos kiflit szoktunk enni, semmi húst, semmi ünnepi ételt, aznap csendesek vagyunk, esetleg elmegyünk gyónni és böjtölünk. Aztán másnap jönnek a szép, hosszú ünnepi szertartások. Mi, görögkatolikusok, megadjuk a módját az ünnepnek: hosszú, másfél órás liturgiát tartunk. Dunaharaszti karácsony harmadnapján délután négy órakor lesz ünnepi szentmise, ami után – mivel szilveszterkor nem jövök ki – az óvet is elbúcsúztatjuk. Az ünnepnapokon pedig hagyományosan utazunk, fölkeressük szeretteinket az ország

keleti területein.

Összegezve tehát, a karácsony teológiai ünnep, és én azt tartom a legfontosabbnak, hogy hagyjuk magunkat megajándékozni az Úristentől, hogy van még egy új élet a számunkra is, akármilyen a jelenlegi helyzetünk. Engedjük, hogy az Isten bejöjjön hozzánk és az életünkben valami új kezdődjön el.

Gáll Sándor